

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. I. Prænòtantur quædam circa notionem Iustitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

*Agens in
distans na-
turaliter
causa mo-
rales, non
physica.*

injuriam; ergo dominium, quod hic existit, agit in distans, nec ullo locorum intervallo definitur; perpetram tamen hinc quicumque intulerit, posse causas physicas in distans naturaliter agere, & ignem in Europâ posse stuppam in Indiis comburere, aut lupum Constantinopoli agnum Romæ existentem comedere. Contra tertio: si Petrus Paulo quidpiam testamentò leget, is non nisi primo mortis ejus instanti hæreditatem adit; ergo dominium Petri, non quod illo instanti est, unâ enim cum ipso extinguitur, sed quod immediatè antè in Petro erat, influit in justum rei illius eo instanti in Paulo dominium & possessionem: ergo etiam dicat ipse causam physicam, primo instanti, quo non est, operari.

VIII.
*Nec in loci,
nec in tem-
poris circū-
stantiis, cau-
sa morales
sunt simili-
physicis.*

Contrâ quartò: magis enim hoc urget, Siquis alicui hæreditatem non nisi multis annis post legantis mortem, adeundam relinquat; ut si dicat, hanc domum, vel agrum filio talis secundo-genito relinquo, qui tamen filius, ut facillè contingere potest, non nisi aliquot annis post mortem legantis nascitur: jus ergo & dominium, quod is ante mortem habuit, in justam domus hujus vel agris possessionem in accipiente longo post tempore influit, efficitque ut hic illius dominium jam acquirat: quis tamen propterea dixerit, posse ignem hodie extinctum, stuppam cras vel post decem annos producendam comburere. Hinc ergo apertè constat, à causis physicis ad morales nullum fieri argumentum posse, diversissimumque has inter & illas esse operandi modum. Nec de causis tantum necessariis hoc intelligendum est, sed etiam de liberis.

IX.
*Obijcies,
Possa Ange-
lum B, eodè
instanti quo
rem accepit
ab Angelo A,
dare eam
tertio.*

Obijcitur quintò: Eodem instanti quo Angelus A, dat gemmam v. g. Angelo B, posse hunc eandem dare Angelo C; ergo Angelus B, in primo instanti habet gemmæ illius dominium: patet consequentia, dat namque eam hoc instanti Angelo C; ergo habuit dominium illius, sed non antehoc instans, non enim habet nisi ex donatione Angeli A, sed hic solum dat eam hoc instanti; ergo dans habet in instanti

donationis, rei datæ dominium.

Sed ab iis qui hoc nobis opponunt, quærerem, utrum Angelus B, instanti illo quo res aliqua ipsi datur ab Angelo A, possit rem illam physicè destruere? Si respondeant, non posse, ut videtur manifestum. (præsertim si res detur primo instanti quo est producta, sic enim simul esset & non esset) hoc, inquam, si respondeant, ut respondere debent, solvunt ipsi suum argumentum: sicut enim dicunt illi non posse rem, eo instanti quo datur, destrui, quia hoc modo simul esset & non esset; idem dico ego de dominio. Potest itaque Angelus B rem sibi in instanti A datam, dare alteri, & dando alienare, sed non pro eo instanti, sed pro aliquo ex sequentibus, cum in transfusum dominium uno saltem instanti retinere debeat, alioqui eodem instanti reali haberet simul dominium, & non haberet.

X.
*Sicut rei, et
instanti,
quo datur,
non potest
destrui, ita
nec illo in-
stanti destrui
potest domi-
nium.*

*Aliud est,
dare aliquid
hoc instanti,
aliud pro
hoc instanti.*

Obijciunt aliqui sextò: Donatarius in instanti donationis, rem habet dependenter à voluntate alterius; ergo illo instanti non habet rei illius dominium, cum dominium sit potestas utendi re aliqua independenter ab alterius voluntate; ergo vel id quod datur, est adhuc illo instanti donantis, vel nullius, & redditur adespotum. Sed contrâ, ergo nec secundo instanti erit res illa donatarii, cum secundo etiam instanti eam dependenter habeat à voluntate alterius. Respondetur itaque, duplicem esse posse voluntatem ejus, qui rem aliquam alteri permittit: altera voluntas est, qua solum rem ita ei concedit, ut in potestate suâ servet concessionem illam ubi placuerit revocare, & in hoc casu usum tantum rei illi permittit, reservato sibi dominio. Alia voluntas rem alteri cedentis, est ejusmodi, ut rem non tantum ad concedentis nutum ei utendam permittat, ut in priore casu, sed irrevocabiliter, sicque non usum tantummodo ei, sed etiam dominium largitur, plenèque eum, pro tempore quo rem ipsi hoc modo permittit, illius dominium constituit.

XI.
*Quid quis
rem habeat
dependenter
à voluntate
alterius, non
impedit sem-
per quo mi-
nus habeat
illius domi-
nium.*

*Duplex vo-
luntas rem
alteri per-
mittendi,
revocabilis,
& irrevoc-
abilis.*

DISPUTATIO XXXV.

Positne Deus creaturæ rationali obligari ex Iustitia strictè dictâ.

HOC est, utrum per operationes & merita hominum obligari possit Deus ad præmium, actionum harum intuitu, intercedente præsertim promissione, ita largiendum, ut si id negaret, non infidelis tantum esset, ut apud omnes est in confesso, cum non staret promissis, sed etiam injustus: quæ de re acerrimè inter se disputant Theologi, affirmantibus aliis, aliis negantibus. Quam proinde questionem, cum gravissima sit, maximeque in Scholis controversa, paulò hic accuratius discutiam.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quedam circa notionem Iustitiæ.

I.
*Deo, titulo
creationis,
cõpetit per-
fectissimum
in res omnes
dominium.*

NOTANDUM primò: Deo, ratione creationis & conservationis, perfectissimum competere in res omnes dominium, quod non ita convenienter in titulo excellentiæ fundant aliqui, hoc enim titulo non sumus propriè Dei, ut domini proprietatis; dignitas quippe excellentiæ dominium jurisdictionis potius fundat, quam proprietatis; illo enim titulo cultus ei religionis debetur, & observantiæ, sicut ob dominium proprietatis obstringimur illi ex iustitiâ.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

Notandum secundò: perfectissimum nihilominus hoc Dei dominium non obstat, quo minus res aliqua creatæ verè sint nostræ, ac proprium habeamus earum dominium, idque dupliciter; quædam siquidem nostra sunt à natura, ea scilicet quæ vel operamur, vel nobis sunt unita, quorum proinde emolumenta & fructus nobis etiam competunt, tanquam res verè nostræ. Alia autem nostra sunt, non à natura, sed vel à Deo solo, qui omnium Dominus est, immediatè collata, vel data à communitatè, in quam ad hoc à Deo derivata est potestas: per quam collationem & distributionem fit dominiorum inter homines divisio; sicque morali reputatione ita censentur hæc vel illa bona ad tales vel tales in ordine ad eorum usum spectare, ac si à naturâ, hujus potius quam illius hominis essent.

II.
*Hoc tamen
Dei domi-
nium non
obstat, quo
minus res
aliquæ crea-
tæ sint verè
nostræ.*

*Dupliciter
res sunt nô-
stræ.*

Notandum

III.

Quid ad meritum de condigno, quod iustitia obligationem inducit, requiratur.

Cur ad obligationem iustitia necessarius sit contractus.

Ad mercedem aliquam intercedere debet conventio.

IV.

Triplici juri triplex respondet iustitia.

Iustitia legalis.

Iustitia distributiva.

Iustitia commutativa.

V.

Iustitia commutativa & distributiva quomodo differant.

Proportio arithmetica & geometrica.

Notandum tertio, ut propius ad rem presentem accedamus, ad meritum de condigno, quod iustitiae obligationem inducit, non sufficere, ut res mercedi seu premio sit in bonitate aequalis, sed ulterius requiritur pactum aliquod, lex, vel contractus, non quae valore actibus conferant, ut male Scotus; opera enim ex se sunt proportionata rei quae ipsis datur in praemium, sed contractus huiusmodi vel promissio requiritur tanquam applicans, & reddens actus illos meritum in actu secundo. Sic licet centum aurei aequivalent gemmae, vel equo, non tamen sunt eorum pretium in actu secundo, nisi per pactum vel contractum applicentur: & quantumcunque noverit quispiam aliquem in ejus vinea laborasse, non propterea stipendium ei dare tenetur, nisi pactum intercedat, vel expressum, vel tacitum; non, inquam, dare ei aliquid tenetur ex iustitia, sed tantummodo ex gratitudine. Ratio est; praemium quippe datur tanquam merces, ad mercedem autem conventio aliqua, saltem tacita, vel promissio requiritur, cujus intuitu, opera per quae merces obtinetur, exhibeantur.

Notandum quarto, triplicem communiter ab auctoribus statui iustitiam, triplici juri respondentem. Prima iustitia respicit jus quod Respublica in bona, & interdum in vitas civium habet, ubi scilicet communitate bonum, & patriae aut civitatis id utilitas requirit, & vocatur jus altum, seu generale, ad quod servandum datur in capite & membris Reipublicae Iustitia legalis. Secunda iustitia est contra illud jus respicit quod membra Reipublicae habent in ipsam Rempubicam, ut scilicet bona quaedam communia, servata proportione, aequaliter inter cives dividantur, & appellatur Iustitia distributiva. Tertia demum Iustitia jus illud respicit, quod cives seu membra Reipublicae ad se invicem habent, & subinde in Rempubicam, & Commutativa dicitur, quod nimirum in commutationibus ut plurimum dati & accepti, & contractibus versetur, ut affirmat Aristoteles 5. Ethicorum, cap. 2.

In hoc vero differunt Iustitia Commutativa & Distributiva, quod Commutativa respiciat proportionem arithmetica mercedis cum titulo personae merentis: Distributiva autem, non arithmetica proportionem, sed geometrica spectat, seu proportionem proportionum, plurimum scilicet titulos inter se comparando, ut nimirum quantum unius titulus titulum alterius excedit, tantum etiam excedat praemium, quod hujus tituli intuitu confertur, idque sive titulus & praemium inter se aequalitatem servent, sive non. Questio autem hic praecipue procedit de Iustitia Commutativa.

SECTIO SECUNDA.

Refertur, & impugnatur opinio negans inter Deum & creaturam rationalem, strictam intercedere posse Iustitiam.

I.

Prima sententia negat avari posse iustitiam Dei ad hominem.

PRIMA itaque sententia negat in Deo respectu creaturae rationalis reperiri posse Iustitiam Commutativam, quae scilicet stricte obligetur ad praemium ei, seu mercedem intuitu operum & laboris conferendum: ita Vasq. 1. p. d. 85. & 86. & 1. 2. d. 223. & 3. p. d. 7. & 8. & alibi, citatque pro se Scotum in 1. dist. 46. quaest. 1. Richardum, Durandum, Paludanum, Capreolum, & alios: imò & S. Thomam hujus esse sententiae contendit, de cujus tamen mente dicitur infra. Eandem sententiam tenet Lessius lib. de Just. cap. 18. num. 57. Molina 1. p. q. 21. a. 1. Azor tom. 3. lib. 1. c. 10. quaest. 3. Conink de Actib. supern. Disp. 8. dub. 5. Alarcon tr. 3. d. 8. c. 6. & 7. Card. de Lugo de Incarn. disp. 3. & alii.

II.

Arguunt hi Auctores primo: Aristoteles siquidem 5. Ethic. c. 2. ait virtutem Iustitiae Commutativae in

Deo non reperiri, utpote quae in rebus tantum utilibus versatur, iis scilicet quae subsidium indigentis connotant, vel saltem potentis indigere, & materiam Iustitiae commutativae peculiariter ait esse pecuniam, & id genus alia. Quae etiam videtur mens S. Thomae hic, quaest. 21. art. 1. dum negat in Deo esse Iustitiam Commutativam.

Sed contra: eodem enim loco negat Aristoteles, esse in Deo liberalitatem, quam in largitione pecuniae constituit, imò & misericordiam; quas tamen virtutes, praesertim ultimam, omnes in Deo admittunt. Respondeo itaque, non loqui Aristotelem de Iustitia secundum rationem illius essentiali & abstractam, sed prout ad pecuniam, & res huiusmodi materiales contrahitur, & versatur in commerciis & contractibus humanis, ordinaturque ad indigentiam vel actualem, vel possibilem in contrahentibus sublevandam; Deo autem nulla est possibilis indigentia.

Eadem etiam est mens S. Thomae, quoties Iustitiam Commutativam in Deo negat reperiri: unde 1. 1. cont. Gentes, c. 93. n. 7. expressè asserit, iustitiam, & liberalitatem, quoad rationes suas formales, non dependere ab huiusmodi rebus, quamvis interdum ad eas contrahantur, ut ordinem humanam vitam, & mortalium indigentiae subveniant, secundum quam, inquam, rationem Deo competere nequeunt. Unde statim subdit: Secundum vero quod actiones praedictae in sua communitate accipiuntur, possunt etiam divinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, ut pecunia, vel honoris distributor est, ita & Deus omnium bonitatum universè: sunt igitur praedictae virtutes in Deo universalioris extensionis, quam in homine. Haec ille.

Arguunt secundo: Iustitia ad res tantum utiles extenditur; Deus autem nihil utilitatis ex rebus creatis percipit; ergo. Conf. materia Iustitiae est datum & acceptum, quod inter Deum & hominem, aut aliam creaturam rationalem non intervenit. Ad argumentum Respondetur, latius patere materiam Iustitiae, quam ad res utiles: unde etiam inter homines dicitur multi, stipendium frequenter ob rem nullius utilitatis ex iustitia solvi, ut si quis venenum coemat, ut eo in malum finem abutatur, vel alteri det stipendium ut verberet, mutilet, aut occidat amicum innocentem. Quod si dicas, hoc esse aliquo modo utile, quia expletur ejus voluntas, eadem etiam ratione expletur voluntas Dei per actiones honestas.

Dices, praedictum opus, occidendi scilicet aut mutilandi amicum innocentem, esse per se utile & mercede dignum; per accidens autem tantum est quod hic & nunc huic non sit utile. Contra: sicut enim in his circumstantiis per accidens non est utile, ita similiter per accidens non merebitur mercedem, sicque per accidens non erit contractus iustitiae, si ad iustitiam requiratur utilitas. Sufficit ergo ad contractum ex iustitia, ut fiat aliquid in obsequium vel honorem alterius; haec enim sunt verè assumptione digna, & bona, saltem extrinseca.

Ad Confirmationem num. 5. positam, dico, etiam inter homines in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperiri proprie datum & acceptum, sed solum late: nec enim hoc tantum modo in quotidianis commutationibus contrahunt homines, Do ut des, sed etiam, Do ut facias, Fatio ut des, Facio ut facias, &c. in quo ultimo contractu nihil proprie datur, vel ex una parte vel altera, sed solum fit aliquid ex pacto in gratiam alterius. Quare S. Thomas 1. 2. quaest. 114. a. 1. ad 2. ad rationem meriti inter Deum & hominem (in quo nihilominus ibidem art. 6. ad 2. & alibi saepe intervenire dicit iustitiam) ad hoc, inquam, sufficere ait, ut aliquid ei offeratur, quod in illius honorem cedat, licet nulla inde ei proveniat utilitas.

Arguunt

Sententia negans Deum Iustitiam, probatur ex Aristotele & S. Thoma.

III. Quo sensu negat Aristoteles in Deo Iustitiam Commutativam.

IV. Mens S. Thomae de Iustitia Commutativa, & liberalitate, quoad rationes suas formales, non dependere ab huiusmodi rebus, quamvis interdum ad eas contrahantur, ut ordinem humanam vitam, & mortalium indigentiae subveniant, secundum quam, inquam, rationem Deo competere nequeunt. Unde statim subdit: Secundum vero quod actiones praedictae in sua communitate accipiuntur, possunt etiam divinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, ut pecunia, vel honoris distributor est, ita & Deus omnium bonitatum universè: sunt igitur praedictae virtutes in Deo universalioris extensionis, quam in homine. Haec ille.

V. Non in rebus tantum utilibus reperitur materia Iustitiae.

Stipendium saepe fit pro rebus nullius utilitatis.

VI. Opus per accidens utile, per accidens non merebitur mercedem.

Ad iustitiam sufficit opus assumptione dignum.

VII. Eriam inter homines, in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperiri proprie datum & acceptum, sed solum late.

Quid requiratur ad rationem meriti inter Deum & hominem.